

I. NÉPDALAINK VILÁGA

„A felvilágosodás majd a romantika korában támad fel a népdal iránti érdeklődés. A 19. századi kéziratos népdalgyűjtemények kétes forrásértékük ellenére fontos ismereteket nyújtanak. A magyar népzene tudomány az irodalomtudományból, a zenetudományból és a néprajztudományból kiválva önállósodik a 20. század elején.”

(A fejezet idézetei Paksa Katalin: *Magyar népzene-történet* című művéből származnak
[Balassi Kiadó 2008, Budapest])

Archaikus réteg – honfoglalás előtt

Ide tartoznak az ütempáros gyermekdalok. Jellemzőik: kötetlen szerkezet, ütempáros felépítés, kis ambitus.

Ess, eső, ess

(Fedémes, Heves)

Ess, e - ső, ess! Zab szá - po - rod - jon,
bú - za bok - ro - sod - jon,
Az én ha - jam o - lyan lő - gyen
mint a csi - kó far - ka,
még an - nál is hosz - szabb, mint a Du - na hosz - sza.

A honfoglalás előtti időkből származnak a kötetlen szerkezetű recitatív siratók, a strofikus recitáló, ötfokú, pszalmódizáló (zsoltározó) dallamok, és a négy- vagy ötfokú, ereszkedő, kvintváltó, ötörök dallamvilágot idéző dallamok. Az itt közölt, ősrégi emlékeket őrző népdal a 19. században változáson ment át, hogy táncolni lehessen rá.

Meghót, meghót a cigányok vajdája

(Istensegíts, Bukovina)

Mëg - hót, mëg - hót a ci - gá - nyok vaj - dá - ja, vaj - dá - ja,
Fe - le - sé - ge sá - tor - fá - ját szám - lál - ja, szám - lál - ja,
É - dës u - ram, bár - csak ad - dig élsz va - la, élsz va - la,
Míg ne - kém ëgy fe - jér lo - vat lopsz va - la, lopsz va - la.

A 11–15. század népzeneje

A 11–15. században a Kárpát-medencében letelepedő és államot alapító magyarság „szükségképpen kapcsolatba került az itt talált avar, szláv, dunai bolgár népesség zenéjével. Ezt a zenét nem ismerjük. [...] (Fontos lépés népünk életében, amikor) Szent István király elrendeli, hogy minden tíz falu építsen templomot. [...] Az európai kultúra első nagy hatása, a kereszténység elhozza magával a gregorián ének nagy nemzetközi dallamkincsét.”

(Kodály Zoltán szavait idézi Paksa Katalin)

Kilencet ütött már az óra

Parlando

(Jászladány, Jász-Nagykun-Szolnok)

1. Ki - len - cet ü - tött már az ó - ra,
Vi - gyázz, em - ber, e - zën szó - ra!
2. Tűz - re, víz - re vi - gyáz - za - tok,
Hogy ká - ro - kat nē vall - ja - tok!

A 16–17. század népzeneje

Az érett reneszánsz és barokk évszázadaiban, a mohácsi csatavesztést követően, a három részre szakadt országban „az életkörülmények nagyon eltérően alakulnak a királyi Magyarországon, a hódoltságban és az Erdélyi Fejedelemségben, az érintkezés köztük mindvégig folyamatos marad, amit a zenei hagyomány egysége is bizonyít.” A 16. századi énekmondókról, köztük Tinódi Lantos Sebestyénről ötödik osztályban tanultunk. Egyik históriás énekének, az *Egervár viadaljáról való éneknek* a dallamát „a székelyek és a gyimesi csángók őrizték meg...”

Én az éjjel nem aludtam...

Giusto (Gyimesköz, Csík)

Én az é - jel nem a - lud - tam egy ó - rát,
Min - dig hall - gat - tam a ba - bám pa - na - szát,
Éj - fél u - tán mé - gis el - csen - de - sed - tem,
el - szen - de - red - tem
Ró - lad, ba - bám, min - den gon - dom le - vet - tem.

„A 17. században nemcsak egyházi énekeskönyvek készülnek, hanem másfajta, magáncélú kottás és szöveges gyűjtemények is. Az egyik legfontosabb forrás [...] a Vietórisz-kézirat (cca. 1680) [...] A 17. század jeles zenetörténeti és népzenei emléke a Kájoni-kézirat, amelyet Seregély Mátyás jezsuita és Kájoni János csíksomlyói ferences szerzetes állított össze 1634–1671 között. Ebben bukkan fel először egy nevezetes dallam, melyet a kutatók az ún. »Rákóczi-nóta« dal-
lamsaládjába sorolnak, és melyet a század egyik legnépszerűbb, sok és szerteágazó variánssal rendelkező melódiacsopotjának tekintenek.”

Kuruc kori dallamok

A magyar kuruc korszak sok érdekes, szép dala maradt fenn régi kéziratokban, és sokat megőrzött belőlük a nép emlékezete is. Ismételjük át az elmúlt osztályokban már tanult kuruc kori dallamokat, és tanuljunk melléjük még néhányat! Ezekből a dalokból és táncokból fejlődött ki – más hatások hozzákeveredésével – a 18–19. század kedvelt táncfajtája, a magyaros katonatoborzó verbunkos zene. Elsősorban a hangszeres előadás jellemző rá, de dalok is keletkeztek ennek stílusában. A verbunkosok jellemző fordulataira építve írta Egressy Béni a *Szózat* dallamát.

Te vagy a legény

Parlando, rubato

Te vagy a le - gény, Tyu - ko - di paj - tás!
Nem o - lyan, mint más, mint Ku - czug Ba - lázs.
Te - rem - jen hát or - szá - gunkban jó bor, ál - do - más!
Nem egy fil - lér, de két tal - lér kell i - de, paj - tás.

2. Szegénylegénynek olcsó a vére,
Két-három fillér egy napra bére,
Azt sem tudja elkölteni, mégis végtére
Két pogány közt egy hazáért omlik ki vére! | 3. Bort kupámba, bort, embert a gátra,
Tyukodi pajtás, induljunk rája,
Verjük által a labancot a másvilágra,
Úgy ad Isten békességet édes hazánkra. |
|---|--|

Zöld erdő harmatját

1. Zöld er - dő har - mat - ját,
Pi - ros csiz - mám nyo - mát
Hó - val le - pi be a tél.

2. A magas hegyeken
Kietlen bérceken
Fújdogál a hideg szél.	5. Jobb hát a darvakkal
Vagy más madarakkal
Elbujdosnom messzire.
3. Messzire bujdosom,
Hazámat itthagynom,
Isten vezérli dolgom.	6. Mert itten lakásom
Nincsen maradásom
A sok irigyeimtől.
4. Szerelmes barátim,
Régi jó pajtásim
Tőlem elpártoltanak.	7. Fejenként mindenek
Akik esmértenek,
Mostan megbocsássanak.

Haj, Rákóczi

(Pálóczi Horváth Ádám gyűjtése)

Haj, Rá - kó - czi, Ber - csé - nyi, Be - ze - ré - di!

Ma - gyar vi - té - zek ne - mes ve - zé - ri!

Ho - vá let - tek, ho - vá men - tek vá - lo - ga - tott vi - té - zi?

Kecskemét is kiállítja

(Tura, Pest megye, Bartók Béla)

1. Kec - ke - mét is ki - ál - lít - ja nyal - ka ver - bunk - ját,
Csár - da e - lőtt ki is tú - zi ve - res zász - la - ját.

Gyer - tek i - de fi - a - ta - lok, tes - sék be - áll - ni,

Nyolc esz - ten - dö nem a vi - lág, le - het pró - bál - ni.

2. Amott sétál egy kisleány nagy vidámsággal,
Utána megy a rózsája nagy bátorsággal,
Lassan siess, lassan sétálj kedves angyalom,
Fényes kard az oldalamon ne villámojjon.

3. Kardomnak a markolatja nem csupa rézből,
Ki van rakva csillagosra sárga ezüstből,
A fényes nap hogyha rásüt, szépen tündöklök,
Kis angyalom, ha rátekin, elszomorodik.

Feladat

Keressétek meg a fenti dallamban a bővített szekundlépést (b2)!

A kuruc skála: l-t-di-r-m-f-s – másként szolmizálva a mi-fi-szi-l-t-d-r – hétfokú hangsor. A Tyukodi dallamcsalád jellemző hangsora, innen kapta a nevét.

Magyar ezredsípos
a 18. század első feléből

Táncdallam

„Saltus hungaricus”

A táncot a Linus-féle kéziratban találjuk, mely 1780 táján jelent meg. Magyaros, törökös, lengyeles, németes, olaszos táncdarabokat sorol egymás mellé egy iskolai színjáték kísérőzenéjéül... (Szabolcsi Bence: *A magyar zene évszázadai* II. kötet és Falvy Zoltán 1957-ben megjelent zene-történeti írása is említi a gyűjteményt)

A 18–19. század népzeneje

„A Rákóczi-szabadságharc bukása után Magyarország teljesen betagolódik a Habsburg Monarchiába [...] A polgárosodásnak és az egyházak működésének köszönhetően megnő az iskolák szerepe. [...] A diákoknak kötelessége az énekls az istentiszteleteken, temetéseken [...] ünnepségeken. Emellett kántálni is eljárnak, vagyis énekes köszöntőkkel gyűjtenek adományt az iskola céljaira.” Diákmelodíariumok keletkeznek, és ebben az egyházi énekeken kívül világi dallamok, történeti énekek, köszöntők és népdalok is szerepelnek.

Ó, mi kegyes jóbarátunk

Giusto

(Doroszló, Bács-Bodrog)

1. Ó, mi ke - gyes jó - ba - rá - tunk, té - ged kö - szön - tünk.
Má - i na - pon, és sok jó - kat né - ked kí - vá - nunk,
Él - jen, él - jen, ví - gan él - jen, él - jen a Já - nos!

2. Áldott óra és minuta, melyben születél,
Hogy Szent Jánosnak nevére kereszteltetél. Éljen...

3. Midőn pedig elvégezvén gyarló életedet,
Az egekben és mennyekben áldd Istenedet! Éljen...

Kossuth Lajos az üzente

Poco rubato

(Hadikfalva, Bukovina)

1. Kos - suth La - jos azt i - zen - te
nem töt ki a re - ge - mēnt - je,
Ha még egy - szēr meg - i - ze - ni,
Mind - nyá - junk - nak el kell mēn - ni,
Él - jēn az ma - gyar sza - bad - ság,
Él - jēn az ma - gyar!

2. Kossuth Lajos íródéák,
Nem kell néki gyertyavilág.
Mégírja ő az levelet
Az ragyogós csillag mellett. Éljen...

3. Esik eső karikára,
Kossuth Lajos kalapjára.
Valahány csépp esik rája,
Annyi áldás szálljon rája. Éljen...

A 19–20. század népzeneje: az új stílus

„A 19. században a néphagyomány olyan eleven, erőteljes, hogy képes új stílust létrehozni a táncban, viseletben, zenében. Ekkor terjed el a [...] csárdás [...] Ekkor válik a viselet több tájon is olyan díszessé, amilyennek ma is ismerjük például a matyó vagy a kalocsai ruhát.”

Matyó és kalocsai viselet

A népzenei anyanyelvre erősen hat a nyugat-európai műzene és a szomszéd népek zenéje. „Az 1848-as szabadságharc dalai még nem új stílusúak [...]” Vannak dallamok, amelyeket kupolás dallamvonaluk és visszatérő sorszerkezetük miatt az új stílus körébe sorolunk, de a kifejlett új stílusra jellemző alkalmazkodó ritmus és a sorvégi tipikus ritmusfordulat még hiányzik belőlük.

Sej, sarkon van a

Giusto

(Kartal, Pest–Pilis–Solt–Kiskun)

Sej, sar-kon van a, sej, sar-kon van a La-dos Já - nos kocsmá - ja,

Sej, le-gé-nyek-nek, sej, le-gé-nyek-nek van az o - da csi-nál - va,

Le - gé - nyek - nek meg an - nak a hí - res lá-nyok - nak,
büsz-ke

Sej, meg an - nak a, sej, meg an-nak a le-sze-relt ka - to-nák - nak.

Pásztorok, betyárok, rabok

A pásztorkodás az emberiség egyik legősibb foglalkozása. Nálunk, magyaroknál is űzték kezdetek óta, de különösen fontossá vált a török időktől fogva. Hiszen akkor a nyájaival kóborló pásztor könnyebben megmenthette vagyonát, mint a termésre váró földműves vagy a békés városi életet kívánó mesterember. Könnyebb volt pénzzé is tenni: még szállítani sem kellett, hanem lábán lehetett fölhajtani a marhát, akár a külföldi vásárookra is. De a marhanyáj lett a legkívánatosabb és a legkönnyebben elérhető azok számára is, akik rövidebb úton akartak meggazdagodni, s a pusztában szerzetsejével kószáló nyájak, pásztorcsoportok és a rabló betyárok között alig tud rendet tartani a vármegye. A betyár és a pásztor összetartozik: ugyanabból a vagyontárgyból éltek.

Bármilyen érdekfeszítő is, hogy miként fogott ki a pandúrokon egy-egy betyár, legtöbbjük sorsa mégis a rabság lett. Így aztán a pásztornóták, a betyárdalok és a rabénekek szorosan összekapcsolódó, sokszor ugyanazokból a motívumokból felépülő és hasonló dallamstílust mutató népdalcsoportot alkotnak. Egy részük a zeneileg még régi stílusoknak sajátos „pásztor”-modor szerinti átformálását mutatják. A betyártörténetek azonban igen népszerűek a 19. században is, újabb, sőt kifejezetten új stílusú népdalokhoz is gyakran társulnak efféle szövegek.

Betyár és zsandár ábrázolás tükrösön, 1841. Vas megye

A csikósok, a gulyások

(Ajak, Papp János, Szabolcs m., Sztanó Pál)

1. A csi - kó - sok, a gu - lyá - sok kis laj - bi - ba jár - nak,
A - zok é - lik vi - lá - gu - kat, sej, haj, kik pá - ros - tul jár - nak.

2. Lám én szegény szolgalegény csak magam egyedül,
hogy élek meg, ha nem lopok, sej, haj, ezres bankó nélkül?
3. Zúg az erdő, zúg a mező, vajon ki zúgatja?
talán bizony Patkó Bandi, sej, haj, a lovát itatja.
4. Lám megmondtam, Patkó Bandi, ne menj az Alföldre,
csikósoknak, gulyásoknak, sej, haj, ne járj ellenére.
5. Mert ha csikót találsz lopni, azonnal megfognak,
harminchárom-kilós vasat, sej, haj, kezedre vasalnak.

Páros munka

Énekeljétek a fenti népdalt azzal a ritmussal, amelyikkel a kottában látjátok, majd beszélgetsetek arról, hogy mely helyeken énekelnétek más ritmust! Beszéljétek a szövegi és zenei hangsúlyok egységéről, azaz a prozódia kérdéséről!

Béres vagyok, béres

(Perkát, Fejér m., Pesovár Ferenc)

2. Sajnálom ökrömet, a járomszögemet,
Sej, cifra ösztökémet, barna szeretőmet.
3. Ökreim a réten, gulyám a vetésen,
Hej, taligám barázdába', magam a kocsmába'.

Szómagyarázat

járomszög: „A járomszeg a járom alsó és felső keretén átdugható erős, rendszerint vas pálca, mely az ökör nyakát a járomba zárja.” (Czuczor Gergely, 1800–1866 között élt bencés szerzetes, *A magyar nyelv szótára* szerzőjének megfogalmazása.)

ösztöke: vasvégű bot, mellyel az ökröt bökdösik, vagy az eke kormánylemezeit tisztogatják

Első járom

Lóra, csikós, lóra!

2. Nyergeljétek hát föl azt a kicsi pirost,
hogy üsztatom által a zavaros Marost.
4. Egyél, igyál pajtás, ez ám az áldomás,
majd visszajövőben hajtol valami mást.
3. Zavaros Maroson magam általteszem,
bánati gulyásnál jó vacsorát eszem.
5. Hajtok, bizony pajtás, vagy harminc tehenet,
kié' a mészáros bankót ad öleget.

Házi feladat

A rubato, szabadon énekelendő népdalok esetében bonyolult metrikus formába kényszeríteni a szabadságot, ezért nehéz a ritmus lejegyzése. Ugyanezért okoz gondot a kórusban való megszólaltatás is, itt ugyanis egyfajta előadási lehetőséget kell mindenkinek megvalósítania. Énekeljétek el otthon a népdalt saját elképzelésetek szerint, és kottázzátok le a ritmust! Vessétek össze megoldásaitokat!

Debrecennek van egy vize

(Dévaványa, Sárosi Bálint)

1. Deb-re-cen-nek van egy vi - ze, Ki - nek Hor-to-bágy a ne - ve.
Ar-ra van egy kő - híd rak - va, Ki - lenclük-ra van ál - lít - va.

2. Hortobágnak van egy vize, sárga lovam, ne félj tőle,
még az éjjel egy órára vigyél át a túlsó partra,
(a 3–4. dallamsorra):
vigyél át a túlsó partra, ott lesz jó világ gazdádra.
3. Az én lovam csárda előtt, gödröt vágott maga előtt,
rúg-vág, kapál, ágaskodik, a gazdája jó bort iszik.
4. Kiverték a gulyát-ménest, jaj, de szépen legelésznek,
káromkodnak a számadók, jó bort isznak a káradók.
5. Egyik iszik a Szelesbe, a másik a Cserepesbe',
a harmadik a Morgóba, gulya-ménés csavargóba'.
6. Mihálynap után az idő, fújdogál a hideg szellő,
sírnak-rínak a bárányok, tanakodnak a juhászok.
7. A karámnál találgtják, hogy a nyáját hová hajtsák;
hajtsuk be a gazdájának, adjon szénát bárányának.

A Hortobágy már a 16–17. században az alföldi pásztorkodás jeles területe volt. Később azután, egészen korunkig, szinte romantikus tekintélyt kapott a hortobágyi puszta, a Hortobágy folyócska, rajta a híres Kilenclyukú híddal és mellette a csárdával. Az 5. versszakban a környékbeli híres csárdák neve szerepel.

Változat

Deb - re - cen - nek van egy vi - ze ...

Kodály Zoltán: Mátrai képek

Az 1931-ben írt műben Kodály Mátra vidéki népdalokból formált nagyszabású vegyeskari kóruskompozíciót.

A mű első képében a Vidrócki-ballada versszakait halljuk.

A Vidrócki híres nyája

1. A Vid-róc - ki hí - res nyá - ja Csö - rög - mo - rog a Mát - rá - ba',
Csö - rög - mo - rog a Mát - rá - ba', Mert Vid-róc - kit nem ta - lál - ja.

2. Megyen az nyáj, megyen az nyáj
Környeskörül a gaz alján,
Ugyan, hol állok elejbe,
kerek erdő közepébe?

3. Hozd ki, babám, szűröm, baltám,
Hadd menjek az nyájam után,
Mert levágják az kanomat,
Keselylábú ártányomat.

4. Esteledik már az idő,
Szállást kérnék, de nincs kitől,
Sűrű erdő a szállásom,
Csipkebokor a lakásom.

Már Vidrócki

1. Már Vid-róc - ki e - mel - ge - ti a ban - kót,
Ősz - haj - na - lon el - ve - ze - ti a csi - kót.
sz f m r m fi szi l m r d
El - ve - ze - ti a - mer - re a nap le - jár,
Ar - ra, tu - dom, a gaz - dá - ja sosem jár.

2. Hallottad-e Vidróckinak nagy hírét?
Pintér Pista hogy levágta a fejét.
Pintér Pista úgy levágta egyszerre,
Mindjárt leborult Vidrócki a földre.

3. A Vidróckit ki mossa ki a vérből?
Azt áldja meg az Úristen az égből!
Úgy száll arra az Úristen áldása,
Mint az égből az eső szakadása.

Újra az első dallamra: 5. A Vidrócki sírhalmára

Gyöngy hull a koporsójára,
Hej, Vidrócki, most gyere ki,
Hat vármegye vár ideki.

(a 3–4. dallamsorra)

– Mit ér nekem hat vármegye,
Tizenkettő jöjjön ide!

Betyárok és pandúrok harcolnak

A betyárdalok többsége a balladák régi műfajából kifejlődött tömör formában mondja el az izgalmas történetet. Az újkori betyárballadák közül talán a legnépszerűbb a Vidróckié. Vidrócki a Borsod-vidéken „működött” a 19. század közepén, 1873-ban végzett vele vita közben egyik betyártársa. A nép azonban nem így tartotta meg emlékét, hanem a csárdában a zsandároknak bátran ellenálló hősként ábrázolja. Kölcsönözték a könyvtárból, és olvassátok el Balogh Béni: *Vidróczki a nevem* című izgalmas könyvét!

A ballada dallama szólamról szólamra vándorol, míg a többi szólam az eseményeket festő figurációkat énekel hozzá.

Megyen az nyáj

Me-gyen az nyáj, me-gyen az nyáj, Kör-nyes kö - rül a gaz al - ján

Me-gyen az nyáj, me-gyen az nyáj, Kör-nyes kö - rül a gaz al - ján

A második zenei kép: a férfi és a női kórus felelgetésére épülő búcsúzódal.

Elmegyek, elmegyek

El - me-gyek, el - me - gyek, El is van vá - gyá - som,

Eb - be' ron-gyos kis ta - nyá - ba' Nin - csen ma - ra - dá - som.

A harmadik zenei kép szövegével ehhez a búcsúhoz kapcsolódik, dallamának lágyságával viszont ellentétet jelent az előzőhöz képest. A „*Madárka, madárka*” kezdetű dal imitációs megszólalásával kezdődik a tétel.

Madárka, madárka

Andantino (♩=56)

Ma - dár - ka, ma - dár - ka, Csá-cso-gó ma - dár - ka,
Ma - dár - ka, ma - dár - ka, Csá-cso-gó ma - dár - ka,
Ma - dár - ka, ma - dár - ka, Csá-cso-gó ma-dár - ka, Vidd el a

Vidd el a le-ve-lem, vidd el a le-ve - lem ma-gyar ha-zám - ba.
Vidd el a le-ve-lem, vidd el a le-ve - lem Szép magyar ha-zám - ba.
le-ve-lem, vidd el a le-ve-lem Szép magyarha - zám - - - ba.

A negyedik és ötödik szakaszban mulatozó dalokat hallunk. Előbb a „*Sej, a tari réten*” kezdetű dal dudakiséretet utánzó feldolgozását, majd akkordikus átvezetéssel egy lakodalmi táncsorozatot.

Sej, a tari réten

Allegro molto

Sej, a ta - ri ré - ten, a ré - ten, a ré - - - ten.
Sej, a ta - ri, sej, a ta - ri, sej, a ta - ri ré - ten, ré - ten.

Az alapidallam ismét dudakiséretes:

Allegro molto
sf *p*

Két tyú-kom ta - va - li, há - rom har - mad é - vi, Hajtsd ha - za Ju - lis - kám, za - bot a - dok né - ki.

Pi - te sár - ga, pi - te bú - bos, pi - te mind a há - rom, Az u - ram is itt - hon vagy on nincsen sem - mi ká - rom.

Sár - ga bú - bos, sár - ga bú - bos, sár - ga bú - bos, sár - ga bú - bos.

Sár - ga bú - bos, sár - ga bú - bos, sár - ga bú - bos, sár - ga bú - bos.

E két dalhoz betétként kapcsolódik néhány népdal:

A fűzfának nincsen töve

4/4

l t d' d' r' d' t l d' t sz l l r r r

1. A fűz - fá - nak nin - csen tö - ve, A ven - dég - nek nin - csen sze - me,

d' t sz l sz f m r d' t sz l l r r r

Sze - me vol - na, ha - za - men - ne, I - lyen so - ká itt nem len - ne.

Apcon lakom

(2. vsz.)

1. Ap - con la - kom, ke - resz meg, Két lá - nyom vagy, sze - resd meg,

Né - ked a - dom e - gyi - ket, Vedd el a - kár - me - lyi - ket.

2. Hallod-e, te szolgáló, Körmöljön meg a holló,
 megdőglött már a szürke, Mit csináljunk már véle?

Bartók Béla: 15 magyar parasztdal

Ismerkedjünk meg egy másik, szintén népdalfeldolgozások összefűzéséből létrejött kompozícióval! Bartók 1907-től gyűjtött népdalok alapján 1917-re készített egy 15 rövid tételből álló zongoraművet, majd 1933-ban a mű nagyobb részét zenekarra is átírta. A mű mindkét változata népszerű.

A zeneszerzők nem azért választanak egy-egy művük alapjául népdalt, mintha nem jutna eszükbe saját dallam, hanem hogy a dallam és harmónia összekapcsolásával meg a dallamok átalakításával, egymáshoz fűzésével (a megformálással) saját stílusukba beolvassanak számukra kedves vagy fontos „ősdallamokat”. Ezért a népdalfeldolgozásokban is pontosan felismerhető a zeneszerző egyénisége, azonnal meg tudjuk mondani, ki komponálta a művet. Bartók több ilyen népdalfeldolgozás-sorozatot is komponált saját hangszere, a zongora számára, több műve saját előadásában is meghallgatható hanglemezen. („Bartók hangfelvételei”. Centenáriumi összkiadás – LPX 12326-33 Hungaroton.)

A 15 magyar parasztdal népdalaiból többet ismerhettek már tanulmányaitokból, szüleitektől.

Írásbeli feladat

A népdalokat most a mű elején közölt népdalgyűjtemény szerint közöljük. A népzene tudományban minden dallamot közös g-záráhangra (g-finális) írnak, hogy könnyebb legyen őket összehasonlítani. Ti is írjátok le ezeket a nektek legjobban énekelhető magasságra!

Megkötöm lovamat

(Újszász, Pest megye, Bartók Béla)

1. Meg-kö-töm lo - va-mat Szo - mo - rú fűz - fá - hoz,
Le - haj - tom fe - je - met Két el - só lá - bá - hoz.

Kit virágot, rózsám adott

(Jobbágytelke, Maros-Torda Bartók Béla)

1. Kit vi - rá - got, ró - zsám a - dott, el sem her - vadt, már el - hagyott,
jaj, jaj - jaj, jaj, An - nak csak egy asz - szony o - ka,
ver - je meg az e - gek u - ra! jaj, jaj - jaj, jaj.